

FELSEFE

10. SINIF

1. ÜNİTE:FELSEFEYİ TANIMA

Felsefi Düşüncenin Özellikleri

PHİLİA ve SOPHİA

PHİLOSOPHİA

BİLGELİK SEVGİSİ

HİKMET ARAYIŞI

Felsefe hakikatlerin peşinde tutkuyla yapılan, akla dayalı düşünsel etkinliktir.

- Felsefe, insanın evren, yaşam ve kendi varlığı üzerinde düşünmeye başlamasının bir sonucudur. Bu anlamda felsefe sorgulayıcı düşünceden doğmuştur.
- Felsefenin kökeninde evrende olup bitenlere karşı duyulan şaşkınlık; hayret, bütün bu olup bitenlerin esasını merak etme ve öğrenme isteği bulunmaktadır.

"Felsefe, kendisini akla dayanan nedenlerle, gerekçelerle meşrulaştırmaya çalışan bireysel, eleştirel, refleksif, bütüncül ve tutarlı bir düşünme faaliyetidir."

Ahmet Arslan, İlkçağ Felsefe Tarihi I.

Felsefe nerede ve ne zaman ortaya çıkmıştır?

- Felsefe, MÖ 6. yüzyıl ile 5. yüzyıl arasında kalan bir dönemde, aynı anda dünyanın birçok yerinde başlamıştır.
- Anadolu'nun Ege kıyıları
- Mezopotamya Uygarlıkları (Sümer, Babil, Akad)
- Çin Uygarlığı
- Hint Uygarlığı
- Mısır Uygarlığı

- Sümer, Mezopotamya, Mısır, Çin, Hint ve İran medeniyetlerindeki evrene ilişkin görüşleri ve erdem anlayışları, felsefi düşünce üzerinde oluşum ve gelişim açısından etkili olmuştur.
- İlk medeniyetlerde felsefenin yapısını oluşturan varlık, bilgi ve değer alanlarına yönelik görüşler felsefenin ortaya çıkışını sağlamıştır.
- Felsefi düşünce, Antik Yunan'da sistematik bir hâle gelmiştir.

- Felsefenin en önemli ayırt edici özelliği onun “teoria” olmasıdır.
- Teoria; bilgiyi pratik bir kaygı içinde olmadan, bizatihi kendisi için istemiş olmaktır.
- Gündelik işlerin dışında, çıkar gözetmeyen, bilme arzusunu ve merakını doyurmaya yarayan, olayları akılcı bir şekilde açıklama anlayışına **“TEORİA”** denir.

ANTİK YUNAN DÜŞÜNCESİ

**BİLGİYİ BİLGİ OLDUĞU İÇİN
İSTEMEK**

TEORİA

- Felsefenin “TEORİA” olarak ortaya çıkışı birçok kültür ve medeniyetin ortak bir sonucudur.
- Mısır ve Sümer Medeniyetlerindeki destanları, matematik, geometri ve astronomi alanlarındaki çalışmaları,
- Hint ve İran medeniyetlerindeki bilgelik ve erdem, doğru yaşama yönelik öğretiler felsefeye kaynaklık etmiştir.

- Felsefe MÖ 6. yüzyılda Thales'le başlar.
- İlk filozof olarak kabul edilen Thales bugünkü İzmir'i ve yöresini kapsayan İyonya'nın Milet kentinde, Büyük Menderes'in Ege Denizi'ne döküldüğü yerde yaşamıştır.
- Felsefenin başladığı yer olarak kabul edilen Milet ve diğer İyonya kentleri ticaret merkezi olan liman kentleridir.

- İyonya yetkin bir kültür atılımının temelini oluşturacak değerlerle doludur;
 - Liman kentleri olması
 - Deniz ticareti yapıyor olmaları
 - Ekonomik refahın olması
 - Farklı kültürlerle karşılaşma olanağı
 - Özgür düşünme ortamı
- Felsefenin Milet'te yeşermiş olması bir rastlantı değil, tarihsel, ekonomik ve coğrafi konumun getirdiği bir yaşam biçiminin sonucudur.

- Felsefi düşünüş MÖ 5 – 6. yüzyılda İyonya'nın Milet kentinde Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes ile başlar.
- Bu filozoflar doğayı mitolojik bir yaklaşımla değil, gözleme dayalı, akılcı ve bilimsel bir yaklaşımla ele alıp incelemeye başlamıştır.
- “Evrenin ilk ilkesi yani arkhe nedir?” şeklindeki ilk felsefi soruya akılcı bir biçimde cevap aramışlardır.

FELSEFİ DÜŞÜNCENİN ÖZELLİKLERİ

“Sorgulanmamış yaşam yaşanmaya değmez.”

Sokrates

FELSEFİ DÜŞÜNCENİN ÖZELLİKLERİ

Sorgulama

- Felsefi düşüncenin en önemli ve ayırt edici özelliği sorgulayıcı olmasıdır.
- Felsefe bir konuya ilişkin bir problem görme ve bu probleme dair soru sormadır.
- Sorgulama; bir amaca yönelik, soruları sistemli bir şekilde sorarak anlamaya çalışma ve gerçeğe ulaşma çabasıdır.

“Felsefe merakla başlar.”

Platon Theaetetus Diyalogu

Merak Etme

- Merak; bilim ve felsefenin temelinde yer alan, zihni harekete geçiren bilme isteğidir.
- Merak, insanın başkasına değil de kendisine soru sormasıdır.
- Evrene, yaşama ya da insana dair bir şeyin ne olduğunu merak etme ve onun aslını öğrenme isteği insanı bir bilme sürecine ya da bilgiyi arama sürecine iter.

“Gerçeęi arayanın yaşamında bir kez tüm nesnelerden gücü yettiği ölçüde şüphe etmesi gerekir. Bu nedenle kendilerinden kuşku duyulan tüm nesnelere yanlış gözüyle bakmak da yararlı olur.”

Descartes «Felsefenin İlkeleri»

Şüphe Duyma

- Felsefi şüphe, yeni sorulara kapı açar ve dünyaya farklı bir bakış geliştirmeye olanak sağlar.
- Felsefi şüphe sistematik bir şüphedir ve hakikat arayışımızda bizi düşünmeye yönlendirir.
- Doğru bildiğimiz yargılarımızı sorgulamamızı sağlar.

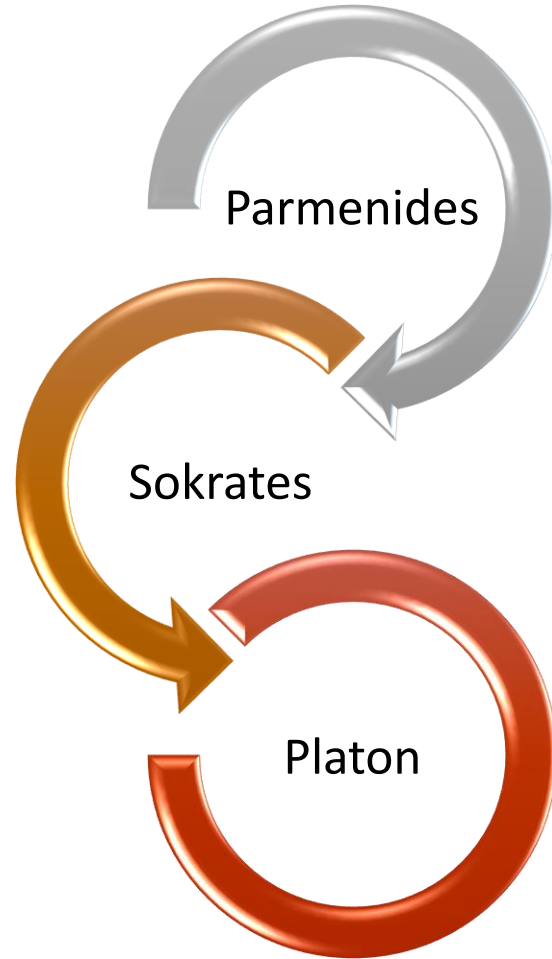
- Şüphe etmek düşündürmektir. Şüphe, zihni açık tutmanın, seçenekleri göz önünde bulundurmanın ve dogmatizmden kaçınmanın yoludur.
- Felsefe tarihini incelediğimizde pek çok filozofun da şüpheyi kullandığını görüyoruz. Gazali ve Descartes şüpheyi bir yöntem olarak felsefî düşünmelerinde kullanmıştır.

“İnsan evren karşısında duyduğu saygılı şaşkınlıktan dolayı felsefe yapmaya başlamıştır.”

Aristoteles, Metafizik

Hayret Etme

- Aristoteles felsefeyi felsefe yapan özün, uyumlu evren önünde saygılı şaşkınlıktan doğan gündelik çıkarlar dışında, eleştirici düşünceyle araştırmak, soru sormak, anlamaya çalışmak, sorun görmek olduğunu söylemiştir.
- Filozof, her şeyi ilk defa görüyormuş gibi ona şaşırabilen insandır.
- Dünyaya yeni bir gözle bakabilmenin ilk adımı hayret etmedir. Hayret eden insan merak eder ve araştırmaya başlar.

Yığılımlı İlerleme

- Yığılımlı olma, felsefi düşüncenin birbirini etkileyen ve bu etkileşimle ilerleyen bir niteliğe sahip olmasını ifade eder.
- Felsefi ilerleme, bilimdeki gibi niceliksel bir birikim değildir.
- Felsefi düşünce; bilim, sanat ve daha birçok alandaki bilgilerin oluşum ve artışını sağlamıştır. Birbirini etkileyen filozoflar, ortak bilgi birikimine katkıda bulunmuştur.

Eleştirel olma

- Eleştiri; bilincin, 'konusu' ile 'kendisi' arasına bir mesafe koyarak konusuna karşıdan bakması ve bu doğrultuda değerlendirme yapmasıdır.
- Herhangi bir düşünceyi ya da görüşü ele alırken onu olduğu gibi kabul etmek yerine akıl süzgecinden geçirmektir.
- Eleştirel düşünce; akıl yürütme, analiz ve değerlendirme süreçleriyle inşa edilen düşünce biçimidir.
- Bir problem ele alınırken onu birtakım sinamalara tabi tutma, onu oluşturan bütünü parçalarına ayırma, iyi ve kötü yanlarını ortaya koyarak değerlendirmedir.

Refleksif Olma

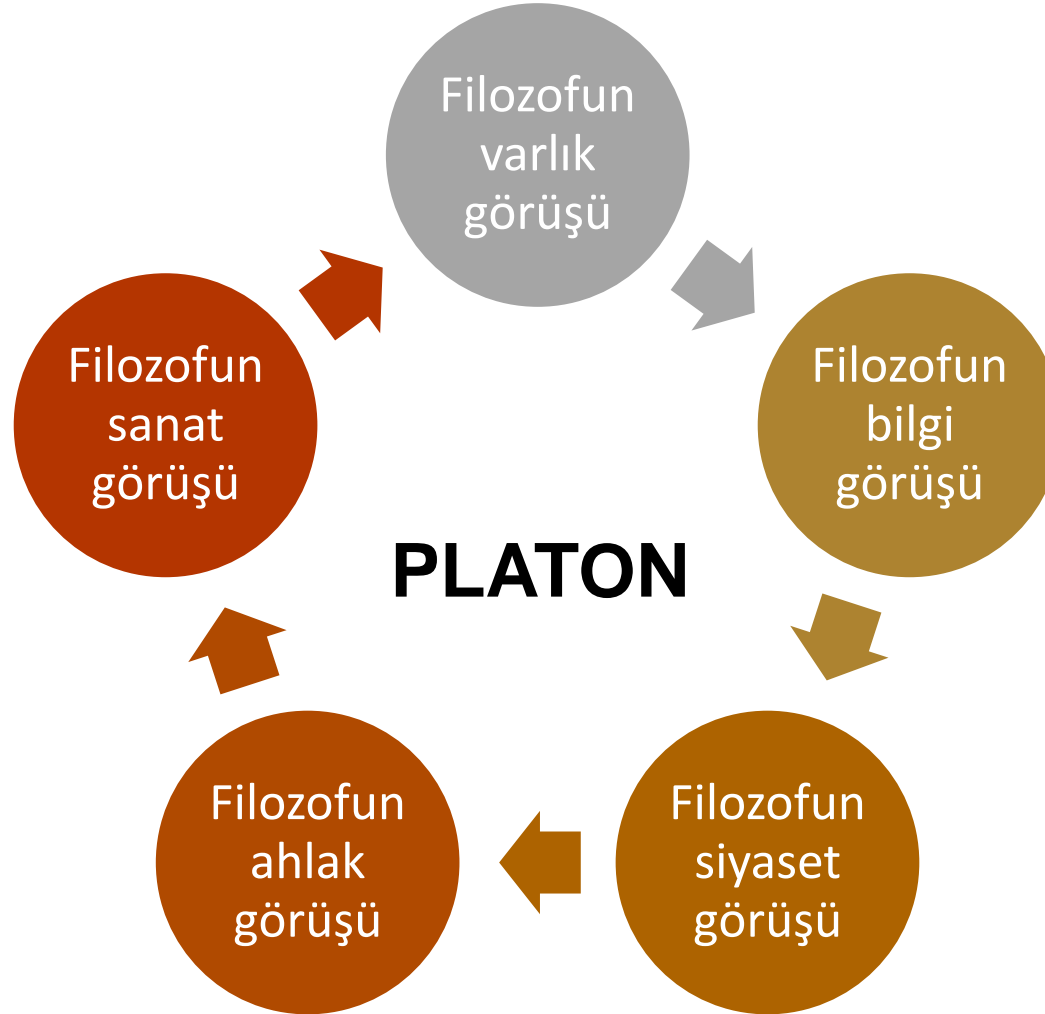
- Felsefi düşünce sahip olduğu bilgileri sorgulayan zihnin bir çeşit kendi üzerine dönme hareketidir.
- Bir ağacı düşünme refleksiyon değildir. Ancak ağaca dair algı ve ağaç fikrinin ne olduğu konusundaki düşünme refleksiyondur.

Refleksif Olma

- Filozof doğrudan doğruya evren, yaşam, toplum, tarih üzerine eleştirel bir bakış açısıyla yönelebilir. Ayrıca çeşitli bilim dalları tarafından sağlanan malzemeler üzerine de düşünebilir.
- Bir şey “üzerine düşünme” refleksif düşünmedir. Felsefe ikinci türden bir düşünmedir.

Rasyonel olma

- Akılcı veya akılsal olma anlamına gelir.
- Felsefe, konu ve yöntem açısından akılsal bir uğraşıdır.
- Rasyonel olma, felsefenin zihinsel bir etkinlik olmasının yanında akıl ilkeleri ve akıl yürütme kurallarına uygun olması anlamlarına da gelmektedir.

Sistemli Olma

- Sistemli bilgi, birbiriyle tutarlı ve bütüncül olma özelliği taşıyan bilgidir.
- Filozoflar düşüncelerini açıklarken kendine ait bir sistem inşa ederler. Her felsefi sistem kullandığı kavramlara ilişkin tanımlar ortaya koyar, daha sonra bu tanımlardan mantıksal sonuçlara ulaşır.
- Böylece düşünceler birbiri ile aşamalı ve bağlantılı şekilde sıralanır. Bu bağ bütüncül bir bakışın da temelini oluşturur.

Tutarlı olma

- Tutarlılık, düşünce basamaklarının birbirine zıt düşünceler içermemesidir.
- Bir felsefi sistemin kendi içindeki argümanlarının birbiriyle çelişmiyor olması o felsefi sistemin tutarlı olduğunu gösterir.
- Felsefi düşüncenin olgusal anlamda ispatlanması mümkün olmaması nedeniyle felsefede tutarlılık önemlidir.

Evrensel olma

- Felsefi sorunların bulunduğu çağı aşması ve herkes için geçerli olması durumudur.
- Felsefe insan yaşantısına giren her şeyi konu edinir.
- Felsefi düşünme sonucu ortaya çıkan düşünceler tüm insanlığa ait kılınmış olması bakımından da evrensel bir alandır.
- Felsefede yanıtlardan çok, soruların evrenselliğinden bahsetmek mümkündür.